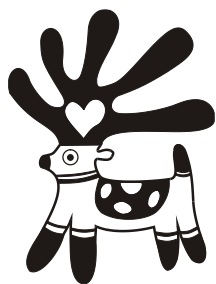

NUMER 1 (51)
KWIECIEŃ
2019

Muzeum Kultury Ludowej

POD JELONKIEM

WYDANIE A

WĘGORZEWO

ROK XIX

Kiermasz + wystawa + występy + warsztaty = Wiosna

MUZEUM KULTURY LUDOWEJ W WĘGORZEWIE
ZAPRASZA NA

42. ŚWIĘTO WIOSNY

13 kwietnia 2019 r.
PARK ETNOGRAFICZNY NAD WĘGORAPĄ
PRZY MUZEUM W WĘGORZEWIE

OD GODZ. 10⁰⁰

- Kiermasz rękodzieła i sztuki ludowej
- Otwarcie wystawy „Od tkaniny do rośliny, wystawa modeli roślin z pracowni kwiatów artystycznych i plastyki obrzędowej Muzeum Kultury Ludowej”

OD GODZ. 11⁰⁰

- Występy zespołów z widowiskami obrzędowymi i pieśniami wielkopostnymi
- Warsztaty malowania jajek metodą tradycyjną (3 zł od osoby)
- Warsztaty wykonywana tradycyjnej palmy (8 zł od osoby)
- Rozstrzygnięcie konkursu na Gaik i Marzanę godz. 12.00
- Wystawa „Wielkanoc tuż, tuż...” - chata Krzyżewo nr 10

MUZEUM KULTURY LUDOWEJ
11-600 Węgorzewo, ul. Portowa 1
tel/fax: (87) 427 52 78, (87) 427 32 42
e-mail: mkl.wegorzewo@wp.pl, www.muzeum-wegorzewo.pl

Partner:

Zespół śpiewaczy „Straduniarki”
ze Stradun
– widowisko obrzędowe *Od Popielca do Północy*.

Zespół śpiewaczy „Zaciszuki”
z Węgorzewa
– pieśni wielkopostne.

Zespół śpiewaczy „Orzyszanki”
z Orzysza
– widowisko obrzędowe *Wielka Sobota*

Zespół śpiewaczy „Prząśniczki”
z Kowal Oleckich
– widowisko obrzędowe *Śniadanie Wielkanocne*.

Zespół śpiewaczy „Zielona Dąbrowa” z Nowej Wsi Ełckiej
– widowisko obrzędowe *Pierwszy dzień Wielkanocy*.

eb

Podczas tegorocznego Świąta Wiosny na scenie zaprezentują się:

Lista obecności

Udział w kiermaszu 42. Święta Wiosny zapowiedzieli:

- **Bałdyga Anna** (Mazuchówka), palmy, tkactwo
- **Bierć Barbara** (Pozarki), koronka szydełkowa
- **Cwalina Małgorzata** (Kętrzyn), koronka szydełkowa
- **Dubielewska Renata** (Białobłota), sękacze, jajka ażurowe ornamentowane, mydełka naturalne
- **Fajgier Renata i Krzysztof** (Bemowo Piskie), koronka szydełkowa
- **Farańczuk Anna** (Olsztyn), pisanki
- **Girulska Dorota** (Dąbrówka Mała), pisanki baticowe
- **Koło Gospodyń Wiejskich „Jabłuszka”** (Kalskie Nowiny), sękacze, baranki, babki, pisanki, torby ekologiczne, palmy
- **Koło Gospodyń Wiejskich „Leśniewianki”** (Leśniewo), palmy, pisanki, babeczki, pierniki, mazurki
- **Kurko Robert** (Orzysz), wędliny
- **Lachowicz Grażyna** (Giżycko), ceramika
- **Lachowicz Honorata, Rosek Olga** (Węgorzewo), koronka szydełkowa, palmy
- **Laskowska Wiesława** (Orneta), wyroby z karmelu

- **Madej Tadeusz** (Jakubowo), wyroby z wikliny
- **Muzeum Kultury Ludowej** (Węgorzewo), rękodzieło z pracowni muzealnych
- **Racis Szymon** (Jasionowo), sery podpuszczkowe
- **Radviškių kaimo kepykla** (Litwa), chleb litewski, ciasta
- **Roch Ewa** (Węgorzewo), pisanki, palmy
- **Roch Małgorzata** (Węgorzewo), palmy

- **Stowarzyszenie Kulturalne „Konik Mazurski”** (Kętrzyn), koronka szydełkowa, ceramika, rękodzieło
- **Szostak Janina** (Węgorzewo), haft, koronka szydełkowa, ozdoby świąteczne, zabawki
- **Śmierzyńska Lucyna** (Pochwałki), palmy, kwiaty z papieru, stroiki, koronka szydełkowa, dekoracje świąteczne
- **UAB „Gardulis”** (Litwa), wędliny
- **Warsztaty Terapii Zajęciowej** (Kętrzyn), ceramika, krawiectwo, dziewiarstwo, ślusarstwo, stolarstwo, rękodzieło
- **Warsztaty Terapii Zajęciowej** (Olszewo Węgorzewskie), palmy, pisanki, fartuszki, dekoracje, stroiki świąteczne
- **Wołkowska Krystyna** (Kętrzyn), koronka szydełkowa, filc, pocztówki świąteczne, biżuteria
- **Zakład Aktywności Zawodowej** (Giżycko), ceramika, haft, torby, zabawki

Na podstawie nadesłanych ankiet zestawiała Beata Gruszka.

Wielkanoc tuż, tuż, czyli domowe przygotowania świąteczne

Wielkanoc jest najstarszym i najważniejszym świętem chrześcijańskim. Upamiętnia mękę, śmierć i zmartwychwstanie Jezusa. Wielkanoc poprzedza trwający sześć tygodni Wielki Post, czyli czas pokuty przygotowujący do przeżywania świąt. Jest to również czas licznych i różnorodnych przygotowań domowych.

Początek Wielkiego Postu, zarówno w liturgii Kościoła, jak i w polskiej tradycji ludowej wyznacza Środa Popielcowa. Tego dnia we wszystkich świątyniach podczas nabożeństw posypuje się głowy wiernych popiołem z ubiegłorocznych palm wielkanocnych. W ten sposób duchowni przypominają wszystkim o śmierci i przemijaniu. Popielec wyznacza koniec zabaw zapustnych, śpiewów i spotkań towarzyskich.

Post wiąże się również z ograniczeniami dotyczącymi spożywania pewnych rodzajów pokarmów. Szczególnie dawnej przywiązywano do tego dużą wagę. W wielu domach mięso, tłuszcze zwierzęce, cukier i miód, a nawet nabiał na całe sześć tygodni znikają ze stołów. Gotowość do Wielkiego Postu zaczynała się w kuchni. Gospodynie starannie myły i wyparzały wszystkie naczynia, aby nie pozostał na nich najmniejszy ślad oraz zapach tłuszczu

i mięsa. Patelnie szorowano i wynoszono na strych. Przygotowywano żur postny, czyli najbardziej popularną i podstawową potrawę wielkopostną. Robiono go z mąki żytniej lub owsianej i wody, z dodatkiem skórek czarnego chleba i paru ząbków czosnku. Po wsi obnoszono garnek z żurem, a w karczmach i domach wieszano w widocznym miejscu szkielet śledzia lub jego papierowy wizerunek, aby przypomnieć ludziom o przestrzeganiu postu przez najbliższy czas. Żur i śledź zastępowały smaczne i obfite potrawy zapustne. Innymi potrawami, które obecne były w okresie postu to ziemniaki, kwaszona kapusta, zupy postne, chleb. Rezygnowano z picia alkoholu i palenia tytoniu. Na całe sześć tygodni ustawało życie towarzyskie, spotykano się jedynie na wspólną modlitwę i śpiew pieśni wielkopostnych.

Ostatni tydzień przed Wielkanocą nazywany jest Wielkim. Charakteryzuje się bogatą liturgią, licznymi tradycjami ludowymi, zwyczajami i intensywnymi przygotowaniami świątecznymi. Od Wielkiego Poniedziałku robiono generalne wiosenne porządki, bielono wapnem chałupy, szorowano wszystkie stoły, ławy, łóżka, myto okna. Wnętrza domów zdobiono świątecznie zielonymi gałązkami, żywymi roślinami w doniczkach, kwiatami z papieru, pajkami wykonanymi ze słomy i kolorowej bibuły. W połowie Wielkiego Tygodnia kończono najcięższe prace domowe. Dom, gospodarstwo i całe obejście musiały być doprowadzone do największego porządku.

W Wielki Czwartek rozpoczynano wielkie gotowanie i pieczenie ciast. Należało przygotować całe świąteczne jadło. We wszystkich kuchniach od białego rana pieczono chleby, bułki, baby wielkanocne, mazurki i kołaczki. W kotłach gotowano całe szynki wieprzowe wraz z kością i kończono wędzenie kiełbas. Tarto chrzan i przyprawiano bigos. Ponadto przyrządzano szynki w cieście, pieczenie wieprzowe i wołowe, a także drób i dziczyznę. Świąteczny żur gotowano na kiełbasie i zabelano śmietaną. W domach unosił się smakowity zapach. W Wielki Piątek gotowano całe stopy jaj na twardo. Jajka były pierwszym i najważniejszym daniem wielkanocnym, ponieważ symbolizują życie, płodność, miłość i siłę oraz przeciwdziałają wszelkiemu złu. Część z nich malowano i zdobiono różnymi wzorami. Jajka farbowano w naturalnych barwnikach. Wywar z kory dębowej dawał kolor czarny, z łusek cebuli różne odcienie żółci i brązu, a sok z buraków kolor różowy. Niektóre jajka pokrywano wzorem tworzonym z roztopionego wosku pszczelego nanoszonego za pomocą szpilki lub lejka. Czasem na ufarbowanym jajku wyśkrobywano wzór ostrym narzędziem. Inną techniką było oklejanie jaj barwnymi wycinankami.

Wielka Sobota była dniem przygotowywania się do uroczystości Zmartwychwstania. Obyczaj święcenia w tym dniu pokarmów, z których gospodyni przygotowywała śniadanie wielkanocne, ma kilkusetletnią tradycję. Dawniej święcono wszystkie pokarmy przeznaczone na święta. Ustawiano je w domu na stole i w podniosłym nastroju czekano na księdza. Uważano, że podczas tak wielkiego święta, jakim jest Wielkanoc, godzi się jeść tylko pokarm poświęcony i pobłogosławiony. Wierzono również, że pokarm taki nie zaszkodzi największym łasuchom. W Wielką Sobotę powoli kończono przygotowania do Wielkanocy, a domownicy w jaśniejących ładem domach oczekiwali Święta Zmartwychwstania.

Ewa Białecka

Bibliografia:

- M. Drabecka, B. Krzyżanowska, J. Lisakowski, *Folklor Warmii i Mazur*, Warszawa 1978.
- Grzegorzczak, M. Grzegorzczak, *Tradycje wielkanocne*, Warszawa 2004.
- *Kultura ludowa Mazurów i Warmiaków*, red. J. Burszta, Wrocław 1976.
- B. Ogrodowska, *Polskie obrzędy i zwyczaje doroczne*, Warszawa 2006.
- B. Ogrodowska, *Witaj, dniu uroczysty: Wielkanoc w Polsce: tradycje, obrzędy i zwyczaje*, Warszawa 2007.
- A. Szyfer, *Zwyczaje, obrzędy i wierzenia Mazurów i Warmiaków*, Olsztyn 1968.

Od tkaniny do rośliny – twórczość Aliny Podbereznej

Od 1997 r. na terenie Muzeum Kultury Ludowej w Węgorzewie działa pracownia kwiatów artystycznych i plastyki obrzędowej. Prowadzi ją Alina Podberezna. Tworzy kwiaty z papieru i tkanin naturalnych oraz przedmioty związane z plastyką obrzędową, m.in. stroiki i palmy.

Wszystkie swoje prace wykonuje metodą tradycyjną, tzn. ręcznie. Kwiaty z papieru nauczyła robić się sama. W dzieciństwie, wraz z mamą, tworzyła kwiaty do strojenia grobów, palm czy stroików. Umiejętność wykonywania roślin z tkanin przejęła od wybitej artystki, Danieli Kopydłowskiej z Warszawy, u której pobierała nauki w 1997 r. Podczas kursu odbywającego się w Muzeum, pani Alina nauczyła się tworzyć kilka wzorów roślin. Na podstawie zdobytego doświadczenia, obserwacji i szerokiej wiedzy, zaczęła tworzyć kolejne modele.

Pani Alina, zanim przystąpi do pracy przygląda się kwiatom rosnącym na łące, ogrodzie czy w doniczce. Czasem korzysta z atlasów i albumów botanicznych. Spod palców mistrzyni „wychodzą” papierowe kwiaty z różnokolorowej bibuły. Wśród nich są maki, róże, malwy, słoneczniki, goździki, bratki i wiele innych. W pracowni tworzy również rośliny z tkanin – jedwabiu, bawełny, wiskozy. Są to modele roślin ozdobnych i leczniczych. Do konkretnej rośliny pani Alina dobiera odpowiedni rodzaj tkaniny.

Jest to bardzo trudna praca, która wymaga precyzji, sportrzegawczości i cierpliwości.

Pani Alina tworzy najpierw szkic rośliny z jej najdrobniejszymi elementami. Następnie przygotowuje tkaninę, usztywnia ją wykorzystując do tego żelatynę. Każdy element odrysowuje osobno i wycina. Kolejnym etapem pracy jest barwienie poszczególnych detali. Do nakładania kolorów służą kupowane barwniki do tkanin, rozpuszczone w wodzie i spirytusie. Alkohol stosowany jest też do cieniowania kolorów na materiale. Tak przygotowane części rośliny suszone są w suszarce fotograficznej. Ostatni etap to montowanie modelu. Jest to bardzo pracochłonna faza. Gotowy kwiat jest osadzany na łodydze z drutu miedzianego lub stalowego, owiniętego krepiną. Potem montuje się listki, pączki etc. Pyłek na pręcikach kwiatów powstaje z kaszy manny. Do łączenia poszczególnych elementów pani Alina stosuje klej introligatorski, ponieważ ten nie brudzi materiału.

W swojej pracy pani Alina wykorzystuje różne specjalistyczne narzędzia. Większość z nich została wykonywana przez kowala na indywidualne zamówienie. Są to tzw. żelazka, czyli różnej średnicy kulki, które po rozgrzaniu w wysokiej temperaturze służą do kształtowania płatków kwiatów. Innymi narzędziami są noże, którymi wykonuje się unerwienia liści. Artystka używa ponadto nożyc i szczypic.

Pani Alina bardzo chętnie dzieli się swoją wiedzą i doświadczeniem. Każdy zainteresowany może zapisać się na kurs do twórczyni i nauczyć się wykonywać różnego typu modele roślin. Ponadto prowadzi zajęcia z dziećmi, uczy tworzyć ozdoby świąteczne z surowców naturalnych – palmy i stroiki.

Prace pani Aliny prezentowane są na różnych wystawach, zarówno krajowych, jak i zagranicznych. W 2012 r. eksponowane były na targach „Grüne Woche” w Berlinie. Rośliny z węgorskiej pracowni trafiają do różnych krajów na całym świecie, m.in. do Niemiec, Szwecji, Austrii, Kanady, USA. Są ozdobą różnych wystaw i wydarzeń muzealnych. Obecnie, prace Aliny Podbereżnej prezentowane są na wystawie „Od tkaniny do rośliny” w Muzeum Kultury Ludowej w Węgorzewie. Na ekspozycji znalazły się modele roślin ozdobnych i leczniczych wykonane z tkanin naturalnych. Wśród nich są m.in. babka zwyczajna, bluszcz pospolity, czosnek niedźwiedzi, kalina koronowa, żywokost lekarski, róża dzika, chmiel zwyczajny, len, konwalia majowa.

Ewa Białecka

Bibliografia:

- 25 lat Muzeum Kultury Ludowej w Węgorzewie, red. J. Łapo, Węgorzewo 2016.
- W. Katarzyński, *Ocaliłam życie wielu kwiatów*, „Magazyn Gazety Olsztyńskiej Dziennika Elbląskiego”, 30 V 2003, s. 7.
- W. Katarzyński, *Kwiaty na złotówki*, „Dziennik Elbląski”, nr 200 (15220), dod. „Gazeta Gospodarcza”, nr 34 (187), 28 VIII 2003, s. 5.

- J. Łapo, R. Butrym, A. Maria Babiak-Owad, *Od spony do nicielniczy: przewodnik po węgorskich pracowniach rękodzielniczych*, Węgorzewo 2014.
- *Pracownie rękodzielnicze Muzeum Kultury Ludowej w Węgorzewie* [folder].

Warto być, warto zobaczyć

- **do 31 V 2019 r.** – *Znalezione w muzealnej chacie*, wystawa z Muzeum im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Kętrzynie.
- **do 31 V 2019 r.** – *Rzeczpospolita utracona*, wystawa z Oddziałowego Biura Edukacji Publicznej IPN w Warszawie.
- **do 5 IX 2019 r.** – *Od tkaniny do rośliny*, wystawa modeli roślin z pracowni kwiatów artystycznych i plastyki obrzędowej Muzeum Kultury Ludowej.
- **do 14 II 2020 r.** – *Władysław Downarowicz – rzeźbiarz i muzykant* – wystawa czasowa.
- **18 V 2019 r.** – Noc Muzeów. W programie: nocne zwiedzanie, ognisko, gra terenowa.
- **14 VI 2019 r. – 8 II 2020 r.** – *Z ruin powstało miasto...*, wystawa fotograficzna ze zbiorów historycznych Muzeum Kultury Ludowej.
- **VI 2019 r.** – „*Wyprawa po złote runo...*” – pokaz tradycyjnego strzyżenia owiec skudde w Parku Etnograficznym nad Węgorapą.
- **6 VII 2019 r.** – „*Sękacz i Spółka*”. Dzień z kulinariami regionalnymi. W programie kiermasz kulinariów i rękodzieła, konkurs na najsmaczniejszy sękacz, pokaz wypieku sękacza, stoiska edukacyjne.
- **3–4 VIII 2019 r.** – 42. Międzynarodowy Jarmark Folkloru. W programie: targi sztuki ludowej i rękodzieła, przegląd zespołów folklorystycznych, kapel i solistów z Polski i zagranicy, pokazy warsztatowe tradycyjnego rzemiosła, wystawy okolicznościowe.

Nr 51 „Pod Jelonkiem” do życia powołałi: Ewa Białecka, Katarzyna Dzurko-Piasecka, Beata Gruszka, Jerzy Łapo.